

شیخ مزبور از تلامذه حضرت خاتم المجهدين مولانا شیخ بهارالدین عاظیت در کتاب امل ال
 مذکور است که شیخ ابراهیم فاضل صدوق و صالح و ادیب و شاعر و از جمله معاصرین است
 از شیخ بهارالدین عالی علیه الرحمه تحصیل علوم نموده و بهم نجیبست مولانا شیخ محمد بن شیخ حسن
 بن شهید ثانی قدس الله سره هم تحصیل و استفاده فرموده بود و بهم صاحب امل ال سفرنامه
 که شیخ ابراهیم مذکور درین زمان در شهر طوس وفات یافت و ندیدم من اورا و نه اتفاقی
 ملاقات او شد و از تصانیف اوست نزد من دیوان اشعار او که بخط خود قلمی فسر شده
 و دیوان مزبور از جمله آن کتابها است که از کتب آن مرحوم خریده ام و از تصانیف اوست
 رساله موسوسه بر حله المسافر و غنیة المسامر و خیر داد این کتاب مراجعے که از جمله ایشان
 سید محمد بن حسین عالی عینائی است و از جمله قصائد و اشعار اوست قصیده در مرثیه شیخ
 و استاد از شیخ بهارالدین محمد عالی طالب شراہ که در ترجمه آن کتاب مرقوم گردید و ایضا از شعرا
 اوست قصیده در مدح شیخ زین الدین بن محمد بن حسین بن شهید ثانی طبیب الله
 مراقدهم الزکیة کہ این چند بیت از آنست **قصیده**

سوانق مجانی پذیر زمانها به ظلمات الجهل بجای ظلامها و لا انفق منکم للبرایایها و موضعکم دون البراسنامها رسو علا قطل منها انهدک و ما ضربت الا لدیکم خیامها لما سجدت اخیاره لو طغاهها	کو لای نین الدین کلازلت را کبا اذا انقض منکم کو کب کوا کب فما نال مجدانتم من سواکم مطایبا العلام انقدت یوا بخرکم حلتم بفرق الفرقدین و شدت تر محطو رجال الطالبین جنابکم اذ انلیت فی الناس ایاک فضلکم

و ایضا از قصائد شریفه اوست قصیده در مدح سید حسین بن علامه سید محمد صاحب مدرسه
 که در ضمن احواش چند بیت از آن مندرج گردید **السید محمد تقی بن**

محمد تقی بن سید محمد

في الحسن الاستاذ افاضل تلامذه مولانا الاطير شيخ بهار الدين عالمي وسيد محمد باقر
 داماد بوديخ حرم عالمي عليه الرحمه در اهل آمل اورا به فاضل عالم و فقيه جليل مستوره و گفته که یکی
 صاحب تصانیف لائقه است از جمله کتاب الطهارة و رساله در وجوب صلوة جمعه و رساله در
 شرح خطبه شرايع الاسلام المستهد و ولدین احمد بن بنین العابدین العلوی
 العاملی الجبلی از تلامذه شيخ بهار الدين و مولانا السيد محمد باقر داماد بود و وصيه
 مير داماد در عقد سيد احمد و صاحب اهل آمل اورا به عالم فاضل و محقق و متكلم مستوره
 و آورده که در داماد و شاگرد مير باقر داماد بود و از سيد سرور اجازة يافته و در آن وقت
 و تعريف سيد احمد فرموده و گفته که پیش من بعضی کتاب شفا را خوانده و ديگر از کتب را در
 گرفته و مؤلف شذور العقیان بعضی عبارات اجازة مذکور که تاریخ کتابش فتصفت
 جمادی الاولی سنه سبع عشره بعد الالف است نقل نموده و آن اینست - ان الولد
 الروحاني و الخیر العقلاني السيد السنه الاية المؤيد الامعي السليبي اللودعي الفريد الوحيه
 العالم العامل و الفاضل الكامل و النسب الطاهر و الفضل الزاهر نظام الاشراف و العقل
 و الدين و الحق و الحقیقه احمد حسينا افاض الله عليه رشاح التوفيق و مراشح التحقيق قد
 انساك فمیں مختلف آل شطرا من العمر لاقتناص العلوم و تحفيل بين يدى طارة اله
 لاقتناص الحقائق فصاحبني و لازمی و اورا و اصطاد و استفاد و استفاد و قرار و سمع و استمع
 و اتقن قد صادفته منذنا فاقته و فقهته على امر بعيد في سلامة المناقرة و بلع طویل
 من صراحة الغزيرة الواقعة فما اقيت الی ذہنه من غامضات ہی صمات العقول
 این وسیع قریحه فی عمل اعباء و ما فرغت علی قلبه من عریصات ہی سمات الفحول لم یعی
 و بعد شکیمته باخذ ضنائیه و لقد تاه فیل با تاهت فی تماییه سبله المدارک و ما فاه الالبسا
 اما هر العقل الصریح الحائر بالمسالك و قد قرر فی العلوم العقلیة من تصانیف الشرح كاللذی
 سبغوا براسة العنائة قرارة لیبأ بها لا قرارة لا یویه لها الفن الثالث عشر من کتاب الشفا

میر داماد
 صاحب تصانیف

وهو الالهى منه اعنى حكمة ما فوق الطبيعة وهو اليوم شتمت بقراءة من قاطينوريا من منه واخذ
 سما عانين يقر وليسبع التملين الاول والثالث من كتاب الاشارات والتبسيهات للشيخ الرئيس
 ضوعف قدره وشرحه لتمام المحققين نورسره ومن كتبي وصحفت كتاب الاثني عشرين الذى هو دستور
 الحق وفرجار اليقين وكتاب الايات والاشراقيات الذى هو الصحيفة الملكية وكتاب
 التقديسات الذى فيه فى سبيل التمجيد والتوحيد آيات بينات كذلك قراءة فاحصة واستفادة
 باشته وفى العلوم الشرعية كتاب الطهارة من كتاب القواعد شيخنا العلامة جمال الملا والدين
 الحلى وشرحه لجرى المحقق المقام اعلى الله مقامها وطرفا من الكشاف للامام العلامة الزمخشري
 وحاشية الشرفية وهو شتمت هذه الاون لقواعد شيخنا المحقق الشهيد قدس لطيفه وانى اجزت
 له ان يردى عنى جميع ذلك لمن شاء واحبب انى ودرسته تسعة عشرة بعد الالف اجازة
 ثمانية اذ سير داماد يافته در اجازة مذكوره بغير ما يد - ولبعد فان السيد الاير المولى المتمم
 المتجر الفاخر الذاهر العالم العامل الفاضل الكامل الراجح الشايع الفهامة الكراته فضل
 اولاد الروحانيين واكرم المشايخ العقلانيين قررة عين القلب دفلة كبد العقل نظاما
 للعلم والحكمة والافادة والافاضة والحق والحقيقة احمد الحسينى العالى حقه الله تعلم بالوزار
 الفضل والايقان وخصته بالوزار الفضل والعرفان قد قرأ على التولجيا الثانية وهى فن
 البرهان من حكمة الميزان من كتاب الشفاء لسهينا السالف وشركنا الدارج الشيخ الرئيس
 الى على الحسين بن عبد الله بن سينا رفع الله درجته واعلى منزلته قرارة بحث ونحس تدين
 فلم يبع شاروة سن الشوارد والاوقد اصطادوا ولا فائدة من الفوائد قد استفادوا وانى
 قد اجزت له ان يردى عنى ما اخذ وضبط وخطف والتقط لمن شاركه شارو لمن احب
 كيف احب الخ - ودر ربع الآخرة سنة الثامنة عشرة بعد الالف از مولانا الشيخ بهار الدين
 عالمى طاب ثراه اجازت يافته ودر آن اجازة فرسوده - اما بعد الحمد والصلوة فقد اجزت
 للسيد الاجل الفاضل التقي الزكى الذكى القفى الوفى الالمع اللوزعى شمس سائر سياة

والافادة والاقبال وغرة سيار النقاية والتجربة والكمال سيدنا السنه نظام الدين احمد
 العلوي العالمي ونعمه الله سبحانه لا ارتقار رفيع المعارج في العلم والعمل وبلغته غاية المقصود
 والمراد والاكل ان يروي عن الاصول الاربعة التي عليها مدار محدثي الفرق الاثنية
 الامامية رضوان الله عليهم انتهى - صاحب شذور العقيان آورده كه از تصانيف
 سيد احمد مذکورست كتاب معارف الهية وكتاب كشف الحقائق وكتاب مفتاح استغفار وكتاب
 عودة الوثقى وديگر كتب هم دارد و صاحب تكملة اهل آمل آورده السيد احمد بن السيد
 زين العابدين العلوي صهر السيد الباقر و لمينده كان عالما فاضلا متقنا قهارا بالانبياء
 مشهوره في الفنون انتهى وايضا از تصانيف او كتاب نفحات را ذكر فرموده - الامير
 محمد باقر الاسترآبادي من از تلامذه شيخ بهار الدين عالمي است صاحب
 اهل آمل آورده السيد الامير محمد باقر الاسترآبادي المشهور بالطالبان عالم جليل و
 فاضل مسلح از تلامذه شيخ بهار الدين عالمي رحمه الله بود از تصانيف اوست شرح
 زبدة الاصول وغير آنها از كتب ميرزا محمد قاسم بن محمد عباس
 البجلياني تحصيل معقول و منقول و اخذ فروع و اصول از علماء مشهوره نقل
 نموده پس از آن رجوع بنجدت شيخ جليل مولانا شيخ بهار الدين و سيد محمد باقر داماد حسيني
 طاب ثراهما فرموده در حلقه شاگردى ايشان حظ وافر و استفادة كامل برداشت و در
 تصوات علم و عمل رسیده و از جمله ائمه اعلام و عمده فقهاء كرام گردید و انتم محصل ما
 ذكره مولانا عبد الباقي في تذكرة الشيخ صفي الدين محمد القمي
 از تلامذه شيخ بهار الدين عالمي است و از آنجناب اجازه روايت دارد و صورتش اينست
 اما بعد حمد الله سبحانه على نعمه العامرة والصلوة على سيدنا محمد و عترته الطاهرة فقدا جز
 للاخ الاغز الامجد الفاضل الامسى ذى الطبع النقاد والذهن الوقاد ذوا النفس الزكية
 والسماة المرضية صغيا للافادة والافاضة والاخرة والمجد والدينا والدين محمد ارقاه الله

سيد باقر استرآبادي

سيد باقر استرآبادي

صفي الدين محمد القمي

ارفع سعاج الكمال وبلغه جمع الاماني والامال ان يروى عن الاصول الاربعه عليها الهدى
 في هذه الاعصاره وبعد ذكر طرق روايت خود فرموده فليروا الاخ الاجل المشار اليه ونفقه
 الله غايه الارتقا وارج السعادت من جميع تلك الاصول التي هي العمدة بين الفرقة الناجية
 بالتفنيته من الاسانيد المتصلة باصحاب العصمة سلام الله عليهم وببذل ذلك لمن هو
 اهل لسلك تلك المسالك من اخوان الدين وطلاب الحق واليقين والتمس منه ايدت
 ايام فضائله ان يجزي على خاطره الشريف لبعوض سواخ الدعوات المعطرة مشام
 الاجابة البالغة ارفع مدارج الاستجابة وكتب هذه الاحرف بيده الفانية اقل الانا
 واحوجهم الى عفوانته الغني محمد المشتهر بهاء الدين العاطلي وفقه الله للعمل في
 يومه لغده قبل ان يخرج الامر من يده في اوائل الاخر الثاني من الشهر الاخير من سنة
 الحادية من الاثني عشر الثاني بعد الالف مولانا ملك حسين بن علي التبريزي افضل
 كالمين وزموتلانده خاتم المجتهدين مولانا شيخ بهاء الدين است واز جناب شيخ بزهر
 شرح اربعين اوكه بست خود كتابت فرموده اجازه روايت يافته راقم الحروف بزبان
 نسخ مزبوره مشرف گفته خطيش بنبايت خوب ومرغوب است فاضل مذبور در آخرش گفته
 واما تسالم هذه النسخة شريفة على يد احقر الطلبة واحوجهم الى توفيق الملك المنى ملك حسين
 بن ملك علي التبريزي عنى عنما بحمدسة اصفيان بار مؤلفه دام طله ليله الاربعاء عشرة
 شهر ذيقعدة الحرام سنة سبع وتسعين وتسعمائة هجرية ونسخة اجازه كه مرقوم فلم شكين رقم
 جناب شيخ در آخر اربعين بود انيست - بسم الله الرحمن الرحيم اما بعد الحمد والصلوة
 فقد قرأ على الاخ الاعوان الفاضل اتقى الالمع محبوب القلوب ومرغوب الاسلوب وذو الفهم
 الوقاد والطبع النقاد مولانا ملك حسين التبريزي ادام الله تعالى بقاره وتيسر له درجتها
 ارتقاء مع هذا الكتاب الذي هو من تاليفاتي قرارة فهم واليقان وتدقيق در معان وقد جرت
 له وفقه الهدان يرويه مني ويروى ما الطوى عليه من الاحاديث باسانيدي المتصلة باصحاب

ملك حسين التبريزي

۱۰۰

والعصمة صلوات الله وسلامه عليهم اجمعين بما تضمنته صدر الحديث الاول من الاربعين من
 اجزت له ان يروى الاصول الاربعة لئلا يمدار في هذه الاعصار اعني الكافي والفتاوى
 والتهذيب والاستبصار باسانيد الواسلة الى مؤلفها قدس الله ضرائحهم واجزل في
 الخلد مناخهم وكذا اجزت له ان يروى جميع الكتب الفقهية لئلا تفما فقهاؤنا رضي الله عنهم
 الذين تفتت سلسلة الحديث الاول اسماهم فليرو ذلك لمن شاء واحب مرعيا شروط الرواية
 المقررة عند اهل الدراية قال ذلك بلسانه وحرره ببيان الفقيه الى الله تعالى سنة
 بهار الدين العاشر اطلع الله تعالى شانه في شهر صفر ختم بالخير والظفر سنة ثمان وتسعين
 وتسعمائة من الهجرة سنة ٩٩٨ و الحمد لله اولادنا حسدا وباطنا وظاهرا - الشيخ محمد
 بن نصار الحويزي من ازجمله فضلا وكاملين وارشد تلامذه مولانا شيخ بهار الدين عاملي
 است شيخ حر عليه الرحمه در اهل اهل شيخ محمد نكور را به عالم وفاضل جليل ستوده گفته
 از تصانيف اوست كتابه در اصول و ديگر مسائل هم دارو امير معين الدين
 اشرف الحسيني از تلامذه شيخ بهار الدين عاملي بود و از جناب شيخ اجازه يافته صاحب
 شذوره آورده الامير معين الدين اشرف الحسيني كان عالما عابدا زاها اقر على الشيخ
 البهائي وغيره رأيت في كتابه من اجازة له على كتابه مفتاح الفلاح وهذه صورتها
 قرر على السيد الاجل انما عليه الرحمه فالتقى الالمع شمس فلان سيادة والتفاتة وبدء
 سمار الافاضة والنجابة امير معين الدين اشرف الحسيني لايح موقفا في ارتقاء درج انكامل
 كتاب مفتاح الفلاح وقد اجزت له ان يرويه عنى لمن هو اهل له من اهل الايمان وتمت
 سنة النبوية على خاطر الشرف في محال الانابة وعطان الاجابة وكتب هذه الاخر
 مؤلف الكتاب اقل الانام محمد المشتهر بهار الدين العاشر سنة ثمان ومائة
 سنة احدى وعشرين بعد الالف حامدا ومصليا الشيخ عبد اللطيف بن
 علي بن احمد بن ابي الجامع العاملي صاحب شذوره العقبان شيخ العبد

شيخ محمد قاسم
 صاحب
 كتاب
 مفتاح
 الفلاح

محمد حسين بن
 محمد حسين بن
 محمد حسين بن

سنة ثمان

شایع عظام است کما استناد من بعض عبارات کتاب المل الامل بالجمله شیخ علی مذکور را عظام
 علما و صاحب توالیف و تصانیف لائقه است شیخ حر عاملی در المل الامل ذکر شریف او باین عنوان
 آورده که شیخ علی بن محمود مشغری عاملی خال والد مصنف یعنی حر عاملیست عالم و فاضل
 فقیه صالح بوده از تصانیف ثمرینه اوست رساله موسوم به امتحان الافکار فی مسئله
 الدار و رساله در منطق و دیگر رسائل دارد چند کتب فقهیه و عربیه پیش او خوانده ام و
 اجازه عامه بمن داده و او پیش شیخ محمد بن حسن بن زین الدین العاطی و شیخ محمد بن
 علی عاملی یمنی و مولانا شیخ محمد الحرفوشی و سایر فیض الله التفرشی و غیر ایشان
 قرأت علوم نموده بود و الشیخ لطف الله بن عبد الکریم بن ابراهیم
 بن علی بن عبد العالی العاملی المیسری از اکابر فقها و اعظم علماء
 فضلاست از معاصرین مولانا شیخ بهار الدین عاملی بود و از ایشان اجازه یافته تاریخ
 کتابش اول عشره آخر ماه شوال سنه الف و عشرين بود جناب شیخ در اجازه مذکوره
 میفرماید: ول بعد فان الاخ الاعز الامجد صدر صحیفه الفقهاء العظام و دیباجه جریده
 الفضلاء الکرام و نتیجه اعظم العلماء الاعلام مرتقی ذروه المجد والمعالي متملی صهوة
 الفخر بین الافاضم والاعالی جامع اسباب الفضائل العلمیه و العملیه ماوی سباب
 المزايا الصوریة و المعنویة شمس سماء الافادة و الافاضة و الاقبال الشیخ لطف الله
 العالی وفقه الله لارتقاء ارفع الکمال و بلغته جمیع الامانی و الامال وقد لمتس منی
 لطفانه و تعقیفاً من لده اجازه ما یجوز له بروایه و لعیزی الی درایته فقط بلت
 التماس سلمه الله بالامثال و قیارت اشارته بمزید التوقیر و الاحلال و اجربته له
 اوام الله فضل و انضاله و کثرتی علماء الفرقة الناجیه اشاله ان یروی عنی جمیع
 ما یحکم الی ان ابدیه سن المعقول و المنقول سبما الاصول الاربعة الی آخره اجازه صاحب
 المل الامل ذکرش بدین حدیث آورده الشیخ لطف الله بن عبد الکریم بن ابراهیم

شیخ لطف الله
 عاملی

ج

فی کتاب
عالمی

بن علی بن عبد العالی ایسیے کان عالماً فاضلاً صالحاً فقیہاً متبحراً محققاً عظیم الشان
 جلیل القدر ادیباً شاعراً معاصراً شیخنا البہائی وکان البہائی یعتبرتہ بالعلم والفضل
 والفقہ ویأمر بالرجوع الیہ اتفق کلواہ السید قوام الدین جعفر
 بن الشیخ لطف اللہ العالی زیدار جمہد شیخ لطف اللہ سابق الذکر واز ملائذہ شیخ بہار الدین
 عالمیت مؤلف کتاب شذوذ آورده کہ سید قوام الدین فاضل عالم و تقی نقی و تقی
 و فی بود از شیخ بہار الدین عالمی طالب ثراہ اجازہ یافتہ و در اجازہ مذکورہ بعد نقل
 اجازہ والد ماجد شیخ جعفر کہ جناب شیخ اجازہ نام وی ہم نوشتہ بود می فرماید و کند
 اجزت جمیع ذلک لقرۃ عینی و عبیۃ اعنی الولد الاعز الفاضل التقی النقی الزکی اللذکے
 ذوالدین الوقاد و الطبع النقاد و النظرة المقصیۃ و الغلظة اللوؤعیۃ المنورج السلف
 و زبدۃ الخلف ثمرة شجرة الفضائل و العز و العلی و غصن دوحۃ المکارم و العلم و التقی
 الشیخ قوام الدین جعفر طول اللہ عمرہ فی ظل والدہ و ہناہ بطارت الفضل و تالیہ
 و در آخر اجازہ میفرماید کتب ہذہ الاحرف بیدہ الفانیۃ الجانیۃ اقل الانام محمد
 المشتمر بہار الدین العالی و فقہ اللہ العمل فی یومہ لعدہ قبل ان یخسبج الامر من یدہ
 فی اول العشر الآخر من شوال سنۃ الف و عشرين و الحمد للہ اولاً و آخراً و باطناً
 و ظاہراً الشیخ ابوالبحر جعفر بن محمد بن حسن بن علی بن ناصر بن
 عبد الامام الخطی البجرا فی در اہل آمل سطور است کہ وی عالم و فاضل و
 ادیب و شاعر جلیل است و از معاصرین مانتہ و از شیخ بہار الدین عالمی روایت دارد
 و اورا دیوان شعرے است بغایت خوب کہ دیدہ ام سن آزا و سید علی خان مدنی در
 سلفانہ العصر لہد بالذہ و تصیف و تعریف و سے گفتہ کہ با وجود قرب عہد او دیوان
 اشعار اپدایش ہشتہاری تمام در گرفتہ و بسیار سے از فراموشی افادات وی را کہ صدوقہ
 بالاعین رأیت و لا اذن سمعت تو ان گفت دیدہ ام و بر آن اطلاع یافتہ و متذکرہ شیخ

موصوف و داخل بلاد مجسم گردید از ذات والایش ریاض ادب را رونق تازه بهم رسانید
 و هم در آن بنا و اقامت و زید تا آنکه بحوار رحمت ایزد نشان در روضه رضوان شتافت
 در وقتیکه شیخ جعفر موصوف با جناب شیخ بهار الدین محمد عالمی طاب ثراه صحبت و
 بهم رسانید و پایه خود را که در ادب داشت بر روی عرض کرد جناب شیخ با و اقتراح معارف
 قصیده را نیز خود را که مطلع آن نیست فرمود -

سری لبرق من نجد نجد تدارک
 عهد مجزوی و العین و ذی قار

شیخ فرمود بر این قصیده غزای معارف جناب شیخ فرمود

قصیده

هه اذارتستستیک مد معك الحاری ولا تستضع معاتریق مصونہ فاننت امرء قد كنت بلا من جارها عشوت الى اللذات فيها على ستن واصبحت قد انققت اطيب ما مضى فواصح بيض لو افضن على الدجی حرار میصرون الاصول باوجه معاطیر لم تغس بیدانی لطیبة ابحنك ممنوع الوصال نواز لا اذا بت تستقم الثغور مدانة اموسم لذانی و سوق مار بی سقتك برغم المحل اخلاف مزنة و فح كاشاء لبحال خشونة	فسقی اغیر الدمع ما كان للدار لعنة ما بین نوى و احجار وللحار حق قد علمت على الحجار سناء شمس ما یغین واقمار من العرفها بین عون و ابکار سناهن لاستغنی عن الانیم السار تغصن بامواه النضارة احرار لهن ولا استعبقن جنة عطا على حکم ناه کیف شام و امار انت فحبتك الحدود با زهار و مجنی لباناتی و منهب طاری تلف اذا جاشت سهول باوعار بعزمة عواد على الهول کرار

لدقت كالقدح ارفق البارک الی معشر بیضا ما جید اختیار علی کز آثار و عیبہ اسرار علی الدین فی ایراد حکم و اصدا دعائم قد کانت علی حرف ہار مطایای لم اذ ہم صغبتہ اسفار مشابه طوائف و کعبہ سر وار علی المجد فضل لہر دعاس العار و اعذاب ورد العیش لہ بعد ہار الم بانیاب علی و اظہن ار سواہ من الاقوام یعرف مقدار	ترس بالاسفار حتی ترکتم الی ما جید یعنی اذ التساب العر و مضطلم بالفضل زر قمیصہ سنی البنی المصطفیٰ و امینہ بہ قام بعد المیل انتصبت بہ فلما ناخت بی علی باب دارہ نزلت بمغشہ الرواقین دارہ فكان نزولی اذ نزلت بمغدا اساع علی رعم الحوادث مشر علی و انقدنی من قبضتہ الدرعبہ جهلت علی معروف فضلہ فلین
و چون این بیت را خواند جناب شیخ اشارہ بسوی جماعتی از سادات و اعیان بحرین کرد و آنوقت شریک مجلس بود و فرمودہ گفت و هو کلام یعرفون قد ساء انشاء اللہ تعالیٰ	
من الارض شبر لم تطبق لخباب وما زال من جهل بہ تحت استار علی درہم ان لم ینلہ و دینار بالیس تثنی و جہہ ید انکار وقد عضر ناب للوغا غیر فرار علی الموت اسراع الفرش الی النار علی شربہا الاعمار مورد اعمار مفارق قوم فارقوا الحق فجار	علی انہ لم یسبق فیما اظنہ ولا غروفا لاکسیر اکبر شہرۃ متبل بے کت فلیس باسفن فیابن الاولی اثنی الوصی علیہم بصغیرین اذ لم یلف من اولیائہ و ابصر مخرجین حرب تھا فتوا سراعالی داعی الحروب یرونہا اطار و اغود البیض و اتکلوا علی

وارسو او قد لا نواعی الركب الحبی	برو کاهدی ابر کوه الحجزار
فقال وقد طابت هنالك نفسی	رضی واقروا عینہ ائی اقرار
فلو كنت بو ابا علی باب جنّة	کما انصحت عن صحیحات اثار

وتمام قصیده در دیوان شیخ موصوف مسطور است باجمله قومی که از انشاء قصیده فارغ شد جناب شیخ این نسخه تقریظ را برای او نوشت سیها الاخ الاعز الفاضل کالمع بد رسامه ادبائه الاعصار وغرة سیماء بلغاء الامصار یایر الله انی کلماسرحت برید نظری فی ریاض قصیدتک الغراء ورویت رائد فکری من حیاض خریدتک العذراء زاد بها ولوعی وهیامی واشتد الیها ولهی واواهی فکانما عناهام

قصیدتک الغراء یا فوز دهره	تنوب عن الماء الزلال لمن یظا
فزوی متی زوی بدائع لفظها	ونظاً اذ المرزویومالها نظا

فرد

ولعمری کأراک الاخذ فیها بازم تا وابد اللس تقودها حیث اردت و تودها انی شدت وارقدت حتی کان الالفاظ تتحاسد علی التسابوق لی لسانک والمعانقغایر فی لانتیال علی جنانک والسلاوقات شیخ جعفر مذکور در سنه ثمان و عشرين و الف واقع شد الامیر محمد موسی الحسینی الاسترآبادی از سادات فضلاهی کرام و علمای عالی مقام است در لؤلؤة البحرین بتقریب ذکر اساتذہ شیخ احمد بن محمد بن یوسف خطی بحرانی مذکور است که از جمله ایشان محدث علامه سید محمد موسی استرآبادی مصنف کتاب الرحمة است که از سید نورالدین علی بن سید علی ابن ابی الحسن العالی روایت وارد شیخ حر عاملی در ال امل ذکر شریفش بدین عنوان آورده السید الجلیل امیر محمد موسی الاسترآبادی ساکن مکة فاضل عالم فقیه محدث صالح عابد شهبان رساله فی الرحمة من لمعالم کرامه و در مجلد اول کتاب عالم آراة عباسی بتقریب ذکر علمای یک در زمان وفات شاه طهماسب صفوی موجود بود و مسطور است که میر محمد موسی استرآبادی از سادات عظام استرآبادی

کتاب

و خواهرزاده اسپه نخرالدین سماکی است بسیار فضل و متدین و نیکو اخلاق و صاحب طبیعت بود
 گاهی نظم اشعار میل نمید و قصائد و رباعیات مرغوب دارد و در علم عروض رساله تصنیف کرده
 که تا غایت در آن علم مثل آن رساله تالیف نموده اند و در صلاح و تقوی و جبه عالی داشت
 و تعلیم شاهزاده عالمیان حیدر میرزا قیام من نمود و بعد از قضیه بانایه میرزا اسپه نخرالدین
 میرزا تاب مقاومت ایران نیاورده بجانب هند و کن رفت و بخت و فور تشیع ملازمست
 سلطان محمد قلی قطبشاه ختسار نمود و در اینجا لغایت معتبر شد و مرتبه و کالت و پیشوای
 یافت اکنون که تاریخ هجری پنجم و عشرين و الف رسیده در قید حیات است و مستحقین شریک
 که بوسیله او از ان سلسله متع می یابند و محمد قاسم معروف بفرشته در تاریخ خود تقریب
 ذکر قطبشاهیه از سلاطین دکن آورده که میر محمد موسی استرآبادی که ابا و جد او شز سلطان
 ایران معزز و مکرم بودند و خود نیز در عهد شاه طهماسب صفوی معلم شاهزاده سلطان حیدر مرزا
 بود از قریب بست پنج سال وکیل سلطنت این درگاه است و سید معزی الیه در جمیع
 علوم معقول و منقول تبحر و اعلم علمای عصر خود است و در تقوی و زهد و نیک نفسی و حسن خلق
 عدیل و نظیر خود ندارد و شعر نیک میگوید و کمال اهلیت دارد و از همه خوشتر آنکه سلطان محمد
 قطب شاه بواجبی قدر و مرتبه آن بزرگوار شناخته مید و ارسلوک مینماید و دقیقه از لوازم
 تواضع و تکریم او فرو نیک گذارد و چون اعتماد تمام بر اصابت رای آن روشنفیر دار و جمیع
 جهات خصوص کارهای بزرگ با و رجوع کرد الشیخ محمد بن حسن بن حبیب الملقابی
 اصلا و الروسی منزلا فسوب است بسوی قریه رویس تصغیر و بشم را و جمله است
 در لؤلؤة البحرین بعد ذکر اسم و نسب او گفته که شیخ مذکور فضل و فقیه و امام جمعه و جماعت بود
 او اول کسی است که در بحرین بعد فتح شدن آن در دولت سلاطین صفویه نماز جمعه را بجای
 آورده شیخ مذکور از تلامذه سید ماجد بحر نیست الشیخ محمد بن علی بن یوسف بن سعید
 الملقشاعی اصلا الا صبعی مسکنا از ارشد تلامذه سید اجل امیر ماجد بحر نیست در لؤلؤة

آورده که وی عالم جلیل القدر بود از تصانیف اوست شرح باب حاوی عشر که تا تمام مانده گویند که
 آن از جمیع شرح باب مذکور بهتر و نیکوتر است و او را دو لیسر بود یکی مستمعی شیخ احمد که فاضل محقق بود
 و دیگری شیخ عبدالصمد که جد شیخ علی بن عبداللہ بن عبدالصمد صبی است شیخ احمد بن محمد بن
 علی بن یوسف بن سعید المقتساعی اصلاً الاصبعی مسکن از افاضل محققین و
 و اکابر مرقبین بود فرزند ارجمند شیخ محمد سابق الذکر است و با شیخ علی بن سلیمان قدمی بخراسان
 که ذکرش گذشت همعصر بود و بموجب امر شیخ علی مذکور متولی منصب قضای بحرین شد پس
 روزی قضیہ و اختلافی میان شیخ احمد و شیخ علی در سئوہ طلاق واقع شد شیخ علی مزبور او را
 از منصب قضا معزول نمود و هر دو ایشان صورت سئوہ را بسوی علمای شیراز و صفهان
 نوشتند پس علمای آن بلاد ہم بموافقت شیخ احمد مذکور حکم کردند و تخطیہ شیخ علی بحرانی در آن
 سئوہ نمودند شیخ یوسف بحرانی در تہتیمقام فرموده که شک نیست که مشہور در کلام علمای فقہ ہما
 آنچه شیخ احمد در آن سئوہ فتوی داده است و من در کتاب در تہتیمقام تحقیق کلام در سئوہ مذکور
 نموده ام شیخ صالح بن عبدالاکریم البحرانی صاحب اہل آمل او را بہ فاضل عالم
 و فقیہ محدث و صالح و زاہد و عابد ستودہ و گفته کہ وی از معاصرین است الحال در بلدہ شیراز
 اقامت دارد در لؤلؤ البحرین مسطور است کہ شیخ صالح فاضل و برہنہ کار و فقیہ بود در اجراء
 احکام الہی صلب بود در شیراز متوطن شد و ریاست آن بلاد بسوی او منتهی میگشت و در باب امر
 بمعروف و نہی از لشکر بخوبترین قیام اقامت نمود رعایا و حاکمان آنجا ہمہ بسبب ورع و تقوی اش
 مطیع و منقاد او بودند و رواج علم و تدریس را در آن بلاد بحدی برپا داشت کہ بیچ کتابی از فنون مختلفہ
 ببلاد شیراز غالباً یافتہ نمیشود مگر آنکہ تبلیغ او بمقابلہ بر آن کتاب می یابند وی بامر شاہ سلیمان صفوی
 متولی منصب قضا شد و چون خلعت بستند منصب مذکور از جانب بادشاہ با و رسید پوشیدن
 آن خلعت را قبول نکرد پس مردم التماس پوشیدن آن کردند و او را از سلطت غضب سلطان
 تخولین نمودند ناچار خلعت را بر پشت خود انداخت از تصانیف اوست رسالہ در تفسیر اسما و القبا

در سال خمریه و رساله در بیان جیائز است وفات او در بلده شیراز واقع شد قبرش در اینجا بخوار سید
 علارالدین حسین مشهور و معروف است وی از سید نورالدین عالمی و شیخ علی بن سلیمان بخرانی بود
 داشت و شیخ سلیمان بن عبدالقادر بخرانی از شیخ صالح مذکور روایت دارد و مولف گوید در آخر
 نسخه کتاب کمال الدین و تمام النعمه صدوق علیه الرحمه که در کتبخانه بعضی اعلام موجود است عبارت
 از خط شیخ صالح مذکور بنظر رسیده که آنرا بعد فراغ از قرائت ملک احمد خفزی که یکی از شاگردان
 شیخ و کاتبان کتاب مذکور است تحریر فرمود چون مشتمل بر سنین قرات بود در اینجا ثبت نمود
 انما ایتده الله لعالمی سماعاً صاحب الکتاب الاعمال الاجل الا و حد الامجد مولانا ملک احمد
 الخفزی هداه الله نع سوار الطریق من اوله الی آخره و کان ذلک فی یوم سبعت خیر البریه لیسابع
 و العشرون من شهر حیدرآباد و کتب داعیه اقل خلق الله لعالمی و تقریر هم الیه صالح بن
 عبدالکریم البخرانی عفا عن والدیه و عنده و له الحمد و صلی الله علی محمد و آلہ الاعلام اشیخ
 جعفر بن کمال الدین البخرانی در لؤلؤ البخرین مسطور است که شیخ جعفر مذکور از زمانه سید
 نورالدین علی بن علی بن ابی الحسن عالمی است و هم از شاگردان شیخ علی بن سلیمان بخرانی بود
 و از ایشان روایت داشت و ایضاً آورده از پدر خود شنیدیم که شیخ جعفر مذکور شیخ صالح بن
 عبدالکریم که ذکرش گذشت هر دو بسبب فتنی معیشت از بلاد بحرین بسوی بلاد شیراز میروند فتنه
 و در اینجا مدت قلیلی ماندند و بلاد شیراز در آن زمان از فضلا و اعیان ملو بود پس این هر دو بزرگان
 اتفاق نمودند بر آنکه یکی از ایشان بسوی هند سفر کند و دیگری در بلاد عجم اقامت و زود پس
 هر یکی که اول جاه و ثروت یا بد دیگری را اعانت کند پس شیخ جعفر بسوی بلاد هند مسافرت نمود
 در بلده حیدرآباد توطن گرفت شیخ صالح در بلده شیراز ماند پس از توفیقات ربانیه چنان اتفاق
 افتاد که هر یکی از ایشان پیشوا و عباد و مرجع آن بلاد شدند و زمام امور و القیاد ایشان درآمد
 و سعادت دنیا و دین فائز شدند شیخ جعفر در بلده حیدرآباد چشمه شیرین در حق واردین صادر
 بود هر که بسوی او میرفت با مطلوب و مراد مراجعت میکرد شیخ یوسف میفرماید که بر چیزی از تصنیفات

او مطلع نشده ام و قاتلش در حیدرآباد سنه یکہزار و ہشتاد و ہجری واقع شد سید علیخان مدنی
 صاحب سلاطۃ العصر از جملہ شاگردان شیخ جعفر مذکور بود چنانچہ در بعض مقامات
 آن کتاب نمنا اورا استاد خود خوانده است لیکن ترجمہ احوال او علحدہ در آن کتاب بنظر نرسیدہ
 شاید کہ اول نظم شعرے نہشتہ لہذا در آن کتاب کہ موضوع آن ذکر تراجم کلمای فن شعر است
 لہذا کراحوالش پرداخت مؤلف گوید کہ احتمال کردن صاحب تذکرہ بانیکہ شیخ جعفر مذکور شاید نظم
 شعری نہداشتہ غلط است چہ آنکہ شیخ حرعالی علیہ الرحمہ کہ از جملہ معاصرین است اورا از شعرا
 ماہرین ذکر فرمودہ چنانچہ در امل آمل ذکرش بدین الفاظ آورده اشخ جعفر بن کمال الدین بحر
 فاضل عالم شاعر ماہر معاصر را تہ بکتہ توفی بحیدرآباد اشخ احمد بن الحسن بن محمد
 بن احمد بن سلیمان العالی البناطلی از فضلائے زمان و مخاریر عالیشان بود شیخ حرعالی
 علیہ الرحمہ در امل آمل گفتہ کہ وے عالم فاضل و اویب صالح و عابد ورع است شریک دین
 من بودہ وقتی کہ پیش شیخ زین الدین بن محمد بن الحسن الشہید الثانی العالی قدس ارواحہم
 میخواندم وہم وقت درس من پیش شیخ حسین بن الحسن الظہیری العالی و پیش عم شیخ
 بن علی حرعالی و غیر ایشان شریک من بودہ و شیخ احمد موصوف در کہ سطر پیش سید نور الدین
 عالی ہم قرارت نمودہ و قاتلش در سنہ یکہزار و ہفتاد و نہ ہجری در قریہ مباطیہ اتفاق افتاد
 رحمہ اللہ علیہ الشہید السعید الامیر محمد بن دوست محمد الاسترآبادی از اکابر
 علمائے عالمین و اعظم فقہما و مجتہدین صاحب قوت قدسیہ و ملکہ ملیکہ بود از اساتذہ علامہ
 مجلسی بود ملاحظہ علی در رسالہ خود ذکر شرفیشت بدین عنوان آورده کہ عابد زاہد و عالم کامل
 فاضل عالم امیر محمد بن دوست محمد الاسترآبادی از مشائخ علامہ مجلسی علیہ الرحمہ است و از امیر
 موصوف اجازہ روایت داشت و شہادت او در مسجد الحرام واقع شد از سید نور الدین علی بن
 ابی الحسن العالی روایت وارد مولانا محمد محسن بن محمد مؤمن از فاضل تلامذہ مولانا
 السید نور الدین عالی است و از انجناب اجازہ روایت داشت مؤلف کتاب شد در اعقاب

اجازه مذکوره را که بر نظر کتابی که محمد حسن مذکور پیش استاد و صورت خوانده بود نوشته دید و بعضی عبارات اجازه مذکوره نقل فرموده و آن نیست انما حسن التذوق فیه و سهل الی کل خبر طریق مقابله و تحریر او مراجعه و تقریر آنی اوقات مدیده و ساعات عدیده اخر زمانها الاربعاء و الثامن من شهر ربیع الآخر فی عام احد و تسعین بعد الالف من الهجرة ثم انما کان المشارة الیه بالنهاتیه هو المولی الخلیل الفاضل المتقن محمد محسن بن محمد موسی من اجلار الاخوان علما و اعزهم فها و وافق نزل الاجتماع بی فی مکة المشرفة و طلب من الفقیه الاجازة له فی روایتی ما صح عنی فی روایتی عن شاکھی یا طریق العمود فی الاجازة فی الی سواله و تحقیق انما له لوضوح انما و استحقاق الکرامه و اعطایه فاقول بعد الحکم و المحلوه علی اشرف الانبیا و خیر الالوصیاء الی قد احرزت الی الاجازة من صاحب صدر الالدین محمد بن محمد بن الشیرازی معروف بملا صدرا الزمانه سید قواماد و از مشایخ فاضلان فی زمان حساب تصانیف مشهوره است مانند شرح هدایه حکمت و غیره است در لؤلؤة البحرین مطبوعه است که ملا صدرا شاگرد میر باقر و امام و حکیم فلسفه و صوفی بخت بود و فانش در نصر و فیتکه او متوجه حج بود در سال هزار و پنجاه هجری واقع شد از تصانیف مبسوطه است کتاب الاسفار در چهار مجلد و کتاب شرح اصول کافی و کتاب شواهد الربوبیه و المشاعر و العرشیه و المبدء و المعاد و کتاب مفاتیح الغیب و تفسیر بعض آیات و مسائل فلسفه باول و غیره و کتاب اسرار الایات کما ذکره فی شرح اصول کافی در رساله در رد دلائل مخزومی در اثبات فاعل مختار کما فی شرح کافی فی کتاب العقل و الجهل و حاشیه بر حکمة الاشراق در رساله در اثبات شوق هوای بطرف صورت و تفسیر سوره حدید ملا عبد الرزاق بن علی بن حسین اللاهی از افاضل کرام و ارباب اهل کلام شاگرد رشید ملا صدرا است در تذکره تنایج الافکار مطبوعه است مردکاب و مرتاض ملا عبد الرزاق فیاض که اصلش از لاهیج است و در قم سکونت داشته و از تلامذه حکیم صدرای شیرازی در علوم عقلیه و نقلیه از عالی دستگامان ذی استعداد بوده

ملا صدرا

عبد الرزاق

و مصنف کتاب گوهر مراد است سمند فکرش در میدان سخن هم گرم عنانی داشت و طبع موزونش
 بمضامین تازه و تماشای رنگین لیاقت خوش بیانی و بولش مشتمل بر انواع نظم است و قصاید طولانی
 متعدده در مرع حفصه ات ائمه عظام و استاد خود حکیم صدرای شیرازی و استاد الا استاد میرزا
 داماد و در توصیف شاه صفی صفوی و امر آن روزگار دارد در عشره خاصه حادی عشرت
 هستی بر لبست از دوست - بیست

قسمت مازین چنین بار تعلق بود و پس سرور انانم که آزاد آمد و آزاد رفت
 و گرا از تصانیف او است شرح تجرید الکلام موسوم به شوارق الالهام و شرح حدیث حقیقه که از
 کیل بن زیاد نیمی از جناب میرعلیه السلام سوال نموده و سرمایه ایمان در اصول دین حواشی شرح
 جدید تجرید گویند که از ملا عبدالزاق پرسیدند که اگر کلاغ در چاه افتد چند روز باید کشید و جواب
 گفت کلاغ مرغ زیرکی است در چاه نمی افتد میرزا ابراهیم الشیرازی
 پسر ملا صدرا است وی عالم عامل و فاضل کامل در اکثر علوم و فنون بسیار معقولات یکای
 زمان و از جمله اساتذ و سید نعمته الله جزایری بود و با بطله میرزا از علمای قبحین و بخلاف پدر خود
 سالک سالک حق و یقین بوده و بنا بر سید نعمته الله موصوفت در بعضی تصانیف خود آورده
 که چون وارد بلده شیراز شدم بخدمت کسی نرسیدم سوای میرزا ابراهیم پسر ملا صدرا الدین شیرازی
 که جامع علوم عقلیه و نقلیه بود و بسیاری از حکمت و کلام را بخدمت وی قرات نمودم و شبیه
 او را که بر حاشیه خمس الدین خفزی شرح تجرید است پیش او خواندم اعتقادش در اصول
 دینییه بهتر از اعتقاد پدرش بود و میگفت که اعتقاد من در اصول دین مثل اعتقاد عوام منین
 است و درین تشبیه نغش بر صواب بود و در لولوا البحرین مسطور است که ملا صدرا را پسر
 بود میرزا ابراهیم فاضل عالم تکلم جلیل نبیل و جامع کشته علوم بود خصوصاً در عقلیات و
 ریاضیات بطورے داشت و بعضی از علمای مابرج و ثنائی او گفته اند که او در حقیقت مصداق
 پنج ایمن است بود پیش جمیع از علما قرات علوم نموده از جمله ایشان پیر او است و با وجود

ابراہیم الشیرازی

بجای

اینست مسلک بر خود نشانی بلکه تجلیات طریقیه پدر در باب تصوف و حکمت بود شیخ بدیع الدین
 قزوینی در کتابش اصل فکرش آورده و بعد از آن نامی بلخ در حق وی گفته که میرزا ابوالفتح
 از اینها است و همیشه در محبت نواز بر اصحاب شریعت از امامان علمای و فضلا بود بسیار مسائل و مشکلات
 در حق منصف از فکر خود حل نموده اگر گویم که بر پدر خود تاویح بود تسلف نیست و اگر گویم که اربع افعال
 و امثال خود بهتر بود و میباید تا شد و پنجمین در حق وی فقرت بسیار آورده و گفته که از تصانیف او
 کتاب شیره نامی است که در سوره انفک و سجاده و تفسیر آیه الکرسی که از نام سلطان محمد خود
 نام گرفته و از بندگان پدر خود مسلک داشته که والد او با سلطان ملوک و پادشاهان و ارباب
 و میرزا و نجاران پدر خود گفت که هر سلوک می و زید و تفسیر آیه الکرسی بر آن گور می میدهند و آن
 بعلم به حسن تلفظ و تصانیف او است حاشیه بر شرح لمعه تا کتاب الزلوة و حاشیه بر سیاه
 اثبات واجب محقق و روانی در حاشیه بر الیاتی شفا و تفسیر عروة الوثقی و فوات او در عهد
 روایت شاه عباس ثانی معروفی در شیراز بسیار بگزارید و هفتاد و هجری واقع شد که حکما

میرزا رفیع الدین محمد بن ابومیرزا حسین علی طباطبائی النایینی معروف به
 کتیب زار فیضیه صاحب است بسوی نایین بر زندان صاحب بنون قبل از الف و کسیر
 در نقطه پانزین قبل از لوزن شیر که نام قریب یا شهرت قریب و صفهان است که ایل طبرستان
 و اهل آنجا از او کاتبی و در افاضل متبحرین و اعظم حکمای ستمترین و از شاخ علامه اخوند
 ملا محمد باقر مجلسی بود که آن کتب الرجال در اجازت شیخ دست بگریانی به قریب که جمیع از فضلا
 کرام که مولانا محمد باقر مجلسی از ایشان روایت و اخذ کرد که از اهل عالم علامه میرزا
 رفیع الدین نایینی است که از شیخ بهاء الدین غافل و صاحب دانش شوشتر روایت داشت و
 در سلافة العصر مذکور است که میرزا رفیع الدین مشهور میرزا فیض افضل اهل عصر خود است
 یکمزار و هشتاد و یک هجری وفات یافت از تصانیف شریفه او است تعلیقات جلیله بر کتاب
 کافی و غیره است صاحب تذکره آورده که کتابی فارسی در مسائل فقه طهارت و صلوة مشتمل بر

فتاوا می میرزا رفیع الدین مذکور بنظر حقیر سیدیکه یکی از کلامه اش محمد حسن بن سید محمد رضا
 شهیدی جواب هر یکی از مسائل را از وحاصل نموده در آن جمع کرده است و از آن ظاهر میشود
 که میرزا رفیع الدین از سادات طباطبائی بود و فاضل فقیه و افضل مجتهدین عصر خود بود و
 جامع کتاب مذکور در محتسای بسیار و حق او ذکر نموده چنانکه گفته است که چون در زمان غیبت امام
 علیه السلام بر هر مکلف لازم است که در صورت تعدد اجتهاد خود در تحقیق احکام فقه بر فتاوا می مجتهد
 می عادل عمل کند لهذا من بجهت تحصیل مسائل ضروریه عبادات و تحقیق اینچنینی که افضل علمای عصر
 کیست که تقلید او توان نمود در مشهد مقدس رضویه و دار السلطنه اصفهان و دارالافتخالی
 و مکه معظمه و مدینه مشرفه و سایر بلاد عربستان رفته بلامنت اکثر فضلا می عصر رسیده متفحص می بودم
 تا آنکه در اصفهان بخدمت عالی حضرت سیادت و نقابت منقبت افادت و اقامت مرتبت
 قطب سپهر معرفت و حقیقت مرکز دایره شریعت و طریقت مشیت اساس شریعت متمدن
 حقیقت زیدیه اولاد مصطفوی خلاصه افتخادم نقوی افضل الفضلاء اعلم العلماء میرزا رفیع
 محمد محسنی الطباطبائی التائینی که بسیاری از فضلا می عصر اذعان افضلیت و اعلیّت و جاست
 او نموده اند مشرف شدم و التماس و استدعای مسائل ضروریه عبادات بطریق سوال
 عرض نمودم توجه فرموده جواب بر سوال من عنایت نمود مؤلف گوید که از آنجا نیست لطیفه
 شریفه میرزا رفیع مذکور رساله است در مباحث اصول دین لغاری موسوم بشجره آئینه در آن
 اکثر مباحث لطیف و تقسیم موجود و ابطال تسلسل و اثبات واجب شاکه شأنه و ما يتعلق به
 و تقسیم اسم و ذکر اسامی و همچنان دیگر مباحث که متعلق نبوت و امامت و معاد و خسران
 و غیر ذلک پنج خوب در آن مندرج ساخته در رساله مذکوره را بنام پادشاه اسلام پناه شاه منتهی
 خان تصنیف فرموده و بعد و بیاجبه رساله مذکوره میفرماید اما بعد چون عظیم ترین نعمته که ان
 بان اختصاص یافته معالمرغبه و معارف یقینیه است که نجات و علاج نشاتین تحصیل و نجات
 سواد است و خسران عظیم و عقاب الیم بفقدان و کما نشن مر لوط بنده قلیل البصاعت کثیرا

محمد بن حیدر المدعو بر فیح الدین الحسینی الطباطبائی بندی از مسائل متعلقه بمعرفه القدر اور
 سلاک تحریر و بیان تنظیم گردانیده بر بنی ایز او نمود که هر یک از مبتدی و منتهی علی اختلاف المراتب
 از آن منتفع گردند و این رساله را بشجره الیه موسوم گردانیده اسید محمد المار عومبیر را
 ابن شرف الدین علی البخاری در شذور العقبان مسطور است که وی عالم و محدث
 و از تلامذہ سید نور الدین عالمی است و از روایت حدیث داشت: مولانا اخوند محمد باقر
 مجلسی علیه الرحمہ از سید محمد موصوف روایت حدیث دارد از شیخ محمد بن علی بن سید
 العالمی الطبرانی فاضل کامل و فقیہ صالح بود شیخ حر عالمی اورا از معاصرین و شمرده کما فی الا
 شیخ محمد بن محمد بن حسین الحر العالمی المشغری از تلامذہ شیخ بہار الدین
 عالمیست و اہل آمل آورده کہ شیخ محمد مذکور عم والد المؤلف این کتاب است عالم و فاضل
 و محقق و مدقق و ماہر در علوم عربیت و دیگر فنون آن و شاعر و فنی و ادیب و یگانہ عصر خود
 بود و در علم و حفظ و حسن کلام و وجود شعری نظیر بود قرأت علوم پیش و الراجہ خود و پیش شیخ
 بہار الدین عالمی و شیخ حسن و سید محمد صاحب مدارک و غیر ایشان فرمودہ و سید محمد
 مذکور در وصف او قصیدہ فرمودہ و شیخ حسن مذکور در وفات او مرثیہ گفتہ از تصانیف
 اوست نظم تلخیص مفتاح سکاکی و رسالہ در اصول فقہ و رسالہ در علم عروض و فائش در
 سنہ ثمان و تسعین و الف واقع شد شیخ علی بن احمد بن موسی العالمی النباطی
 صاحب اہل آمل اورا بہ فاضل جلیل القدر و عالم و صالح و عابد ستودہ و گفته کہ او از
 ساکنین نجف اشرف و از جملہ تلامذہ شیخ محمد بن شیخ حسن عالمی و سید محمد بن ابوالحسن
 عالمی بود از تصانیف اوست شرح اثنا عشریہ صلواتیہ شیخ بہار الدین عالمی علیہ الرحمہ
 اسید علی بن خلف بن مطلب بن حیدر الموسوی المشعشعی البخاری از سلاطین
 بلوہ حویزہ بود در کتاب مجالس المؤمنین مسطور است کہ حویزہ صاحب جویم گفته تصنیف حویزہ است
 بنیویض میان واسط و بصرہ و خوزستان واقع است صاحب اہل آمل آورده کہ سید جلیل

بن خلف که حاکم حوزہ بود از فتوای عصر و علمای جلیل القدر و شاعر و ادیب و معاصرین
 صاحب تالیفات و تصنیفات لائقه است در حصول و امانت و دیگر مباحث و علوم از آنجمله
 کتاب نور المبین در فن حدیث در چهار مجلد است و تفسیر القرآن در چهار مجلد و حیزه المقال
 و شرح قصیده خوش در چهار مجلد و آداب و نبوت و امانت و نکات البیان در یک مجلد و
 دیوان اشعار حمید یک مجلد است و سید علیخان مدنی در معراج او مبالغه بسیار فرموده و گفته
 اسید علی بن خلف بن مطالب بن حمید المشعشعی ملک الحوزة فی ہذا العصر اخیر فی بعض الولاة
 علینا من ملک الدیار قال کانت بینہ و بین اسید حسین اشیر خلیفہ سلطان الیثمیہ

قلما بلغنا ذی الولاية لسلطان العجم اثر ۵

بشریت بالتحیر بالبشری	وجئت بالوقوف من ضمیری
لوطار احد بالسرود	لظرت من شدة السرود

الشیخ حسین بن علی بن محمد الحکر العالی المشعشعی شیخ حر عاملی علیہ الرحمہ در
 ال آمل آورده کہ شیخ حسین مذکور عم مؤلف این کتاب فاضل و عالم و فصیح اللسان
 و شاعر و صالح بود بسوی اصفهان سفر نموده و خدمت شیخ بہار الدین عاملی رسیده
 جناب شیخ او را در خانہ خود جا داده بتدریس و تعلیم و سپرد امانت تا وقتیکہ جناب شیخ
 در قید حیات بود بخدمت شش برای استفادہ مشغول بود بعد چند سے از وفات جناب
 شیخ حسین او ہم انتقال نمود روایت حدیث از جناب شیخ داشته و من بواسطہ بد خود
 از وی روایت حدیث دارم و شہید ثانی علیہ الرحمہ جد مادری او بود باین سبب کہ شیخ حسین
 از بزرگواران و خردمندان شیخ حسن بن شہید ثانی بوده و همچنین برادرش شیخ محمد حر عاملی است

السید ابو المعالی بن القاضی نور الدین شریف المرعشی الشوشتری خلف
 جناب شہید ثالث قاضی نوزاد شوشتری بود صاحب آل آمل جناب را بہ فاضل عالم
 و حکیم و متکلم ماہر ستوده و گفته کہ ابو المعالی موسوت صاحب تصانیف بہتر از این است

و حکیم و متکلم ماہر ستوده و گفته کہ ابو المعالی موسوت صاحب تصانیف بہتر از این است

و دیده ام من خط او را که تاریخ کتابش سنه ست و عشرين بعد الالف بود آتی کلامه از بعض
 اعلام مسبوغ گردیده که از تصانیف سید ابوالمعالی مذکور رساله است در احوال شهادت پیر
 خود قاضی نور الله نور الله مرقدہ مولانا عبدالقدیر شاه منصور القزوی مولانا
 و الطوسی مسکن فقیه و محدث بود از تصانیف اوست شرح الفیه بن مالک فارسی
 رساله در اثبات امامت امیر المومنین علیه السلام فارسی موسوم به غدیریه از معاصرین
 شیخ حرعالمی است کما فی الاصل شیخ عبدالقدیر عباس الریاحی فاضل صاحب
 و معاصر شیخ حرعالمی است کما فی الاصل شیخ عبدالقدیر عب الواحد العالمی
 فاضل صاحب و از جمله معاصرین شیخ حرعالمی است تاملت و از مجاورت حضرت بود -
 شیخ عبدالقدیر محمد القبعانی العالمی شیخ حرعالمی او را به عالم و فاضل
 و عابد و زاہر و صالح و محقق ستوده و گفته که شیخ عبدالقدیر سابق من بود وقت در
 سن مشرف جماعتی از مشایخ ما که از جمله ایشان عمده شیخ محمد جواد دوی الحمال در بلده بغداد
 سکونت دارد مولانا عبدالقدیر محمد التوئی البغدادی از ساکنین شہر بغداد
 و فاضل و فقیه علیہ آلاف التحية بود صاحب ال آمل آورده که مولانا عبدالقدیر مذکور عالم
 و فاضل و ماہر و فقیه صالح زیاده و عابد و معاصر من است از تصانیف اوست کتاب
 شرح ایشاد سلیمان علی علیہ الرحمہ و رساله در اصول و مسائل و حمید و غیر ذلک من اہل
 کتب شیخ حسین بن شہدایب الدین خاندان حسین العالمی الکرکی عالم
 و فاضل و زاہر و ادیب و شاعر و منشی از جمله معاصرین شیخ حرعالمی است کما فی الاصل از
 جمله مصنفات اوست شرح کبیر بر پنج البلاغۃ و عقود الدرر فی حیل ابیات المطول و مختصر
 و کتاب کبیر در علم طب و کتاب مختصر الفیاء و طب و حاشیہ تفسیر بقیاء وی و دیگر مسائل
 و در طب و غیره و کتاب ہدایۃ الابرار در اصول دین و مختصر کتاب الاغانی ابو الفرج اصبہانی
 و کتاب الاسعاف و رساله رائقۃ العمل و دیوان شاعر عربی و غیر اینها از کتب وی شعر خوب و حمید

خصوصاً اشعار و سکه درج اہل بیت علیہم السلام واقع گردیدہ در بیدہ اصغیان مدنی آقا است
 و اشته از انجا بحیدر ابا و سفر نمود سالی چند در انجا بودہ کہ بر حمت حق پیوست وی بغایت فصیح
 اللسان و حاضر جواب و حکیم و حکیم تیز فکر و کثیر الحفظ و عظیم الاستحضار بود صاحب سلاطۃ العصر
 اسم و نسب اورا بن عنوان آورده شیخ حسین بن خاندان شہاب الدین بن حسین بن محمد بن
 حسین بن خاندان شامی العالمی الکرکی و فاشش در روز و شبہ نوزدہم شہر صفر سنہ ست
 و سبعین و الف اتفاق افتاد عمر شریفش تقریباً بہ شصت و چہار سال رسیدہ بود مولف
 کتاب تذور العقیان آورده کہ شیخ حسین منزبور اجازہ روایت از شیخ بہار الدین عالمی
 علیہ الرحمہ و اشته چنانچہ نقل اجازہ اش در کتاب سطور است از شیخ حسین بن
 عبد اللطیف بن ابی جامع العالمی از معاصرین شیخ حر عالمی است چنانچہ در
 اہل اہل اورا بہ فاضل عالم و فقیہ ستودہ روایت حدیث را بواسطہ پسر خود از شیخ بہار الدین
 عالمی رہہ و اشته از تصانیف اوست شرح قواعد الاحکام و کتابے در فقہ و کتابی در طب
 و دیوان اشعار و ارد طیفور بن سلطان محمد البیطامی صاحب تذور
 العقیان آورده کہ طیفور بن سلطان محمد مذکور عالم و فاضل و محدث و عارف بود از
 تالیفات او مجموعہ است در اخبار و احادیث و حکایات بفرہ کہ آنرا از کتب مستندہ مثل
 علل و فضائل و عیون اخبار الرضا علیہ السلام جمع نمودہ تاریخ فرق غوی از جمیع آن کتاب
 روز چہار شنبہ بہ شہر رمضان المبارک سنہ احدی و ستین بعد الف بود اسید
 حیدر بن علی بن نجم الدین الموسوی العالمی السلیکی والد ماجد او از
 تلامذہ شیخ حسن بن شہید ثانی علیہ الرحمہ بود و او از پدر خود اجازہ روایت یافتہ چنانچہ در
 اہل اہل آورده کہ اسید حیدر مذکور فاضل و عالم و فقیہ و صدوق و شاعر و اوجب فاضل
 و معاصر بود از پدر خود اجازہ روایت یافتہ و پدرش از شیخ حسن بن شہید ثانی علیہ الرحمہ
 روایت حدیث داشت شیخ حر عالمی آورده کہ سن در حدیث ثانیہ در کتب عظیمہ بودم در انجا با و س

ملاقات نمودم آنوقت کسندیکه زار و بست و ششش از هجرت شده بود پس بعد ازین
 ب مدت یک سال یا دو سال سید حیدر مذکور وفات یافت اسید محمد بن علی حسینی
 العالمی عالم عامل و فقیه صالح و از معاصرین شیخ حر عاملی بوده در بلده کشمیر اقامت
 داشت چنانچه در اہل آمل آورده کہ سید محمد بن علی حبیبی عالمی ساکن کشمیر عالم و فاضل
 و فقیه و نحوی و شاعر و صالح و از معاصرین من است **الشیخ محمد بن علی الحسینی**
العالمی صاحب اہل آمل اورا بہ فاضل و عالم و صالح و عابد ستوده و گفته کہ وہ
 حیدر آباد کن بود از تصانیف اوست کتاب **تحفة الطالبین** کتاب **ابن ابی طالب** و نزو من از کتاب
 مذکور نسخہ است از خط مصنفش تاریخ ذریعہ و از تصنیف ان کتاب در سندیکہ زار و دو از وہ
 ہجری بود و اللہ اعلم **الشیخ جعفر بن صالح البحرانی** از معاصرین شیخ حر عاملی است
 چنانچہ در اہل آمل مسطور است **الشیخ جعفر فاضل و صالح و فقیہ و محدث و از معاصرین**
است الشیخ محمد بن حماد البحرانی در اہل آمل اورا بہ عالم و فاضل ستوده
 و از جملہ معاصرین خود شمرده **السید جمال الدین بن عبد القادر الحسینی البحرانی**
 فاضل صالح و شاعر و ادیب ماہر بود و از جملہ معاصرین شیخ حر عاملی علیہ الرحمہ بودہ و شعار
 اورا در اہل آمل آورده **السید زین العابدین بن نور الدین علی بن حسین بن**
ابی الحسن الموسوی العالمی اہلبعی در اہل آمل مسطور است کہ سید زین العابدین عالم
 و فاضل و عابد عظیم الشان جلیل القدر و حسن الشعر و کریم الاخلاق و از جملہ معاصرین است
 قرارت علوم پیش و الدماجد خود منورہ و ہم پیش مشائخ من و دیگر ان مستفید گردیدہ
 روز وفاتش بر ادرم شیخ زین العابدین بن حسن البحر قصیدہ طویلہ در مرثیہ
 گفته از جملہ قصیدہ این بیت در تاریخ وفات او گفته شعر

وقد اتا تاریخہ ستیداً   قد لبس الہر ثياب الحداد

السید جمال الدین بن السید نور الدین حسینی الموسوی العاسلی

